

פסולת ובנושא כימיקלים. החקיקה הקיימת בארץ בנושאים אלה אינה מקיפה, אינה עקבית, לעתים אף אינה עדכנית, ונובעת ממקורות חקיקה שונים. לדוגמה, החקיקה לפסולת מסוכנת ולפסולת שמנים מינרליים נפרדת מהחקיקה לפסולת מוצקה. בעוד שבשנים האחרונות אושרו תקנות וחוקים רבים במטרה לקדם פעולות שימוש חוזר ומחזור של פסולת מוצקה (כגון תקנות איסוף ופינוי פסולת למחזור, חוק הפיקדון, היטל הטמנה במסגרת חוק הניקיון, ולאחרונה אישור חוק הארזות), התקנות הקיימות לפסולת מסוכנת הן מיושנות, ומטילות חסמים על מסלול המחזור לעומת המסלול לסילוק ולהטמנה של פסולת זו.

בשנים האחרונות חלה התקדמות רבה בכל תחומי איכות הסביבה בארץ, ומן הראוי לשפר גם את האסדרה (רגולציה) העוסקת בנושאים שנדונו כאן.

(1) "sameness" - הוכחת זהות של החומר המושב לחומר המקורי באמצעות ביצוע בדיקות והשוואה למפרטי החומר המקורי; (2) החזקת מידע ומסמכים מבוססים ונגישים לגבי זהות החומר, קיום רישום במסגרת חקיקת ה-REACH ונתונים רלוונטיים. החקיקה של האיחוד האירופי מעודדת בצורה עקבית השבת מוצרים על פני פעולות סילוק והטמנה, בתנאי שהיא מבוצעת באופן מיטבי מבחינה בטיחותית וסביבתית, בתחומי הקהילה האירופית ולא במדינת עולם שלישי. כל זאת תוך הטלת אחריות לאיכות המוצר שנוצר בתהליך ולאחזקת נתונים מבוססים על החומר, על תכונותיו ועל מידע בטיחותי הנוגע לסיכוני החומר ולבטיחות השימוש בו - על המפעל או על החברה המבצעים את ההשבה.

למרבה הצער, בישראל אין עדיין חקיקה מקיפה בנושא

בקצרה

האם ישראל תוביל בתחומי מחקר ופיתוח של אנרגיה מתחדשת? תחנה תרמו-סולארית בקיבוץ סמר שבערבה | צילום: בועז דובב, באדיבות חברת אאורה סולאר בע"מ

צמיחה ירוקה היא צמיחה כלכלית המבוססת על קידומו ופיתוחו של התחום הסביבתי והגנה עליו, תוך הפחתה של זיהומים, פליטת גזי חממה וניצול לא יעיל של משאבים טבעיים, וכן מזעור כמויות האשפה. אסטרטגיית הצמיחה הירוקה (Green Growth Strategy) נוגעת בכל תחומי המדיניות הציבורית, ומטרתה לייצר דפוסי צמיחה ירוקה במבנים ובמוסדות תעשייתיים וטכנולוגיים, מבלי לפגוע בהרגלי הצריכה. זו אחת משש האסטרטגיות שהארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכליים, OECD, בחר לחרוט על דגלו.

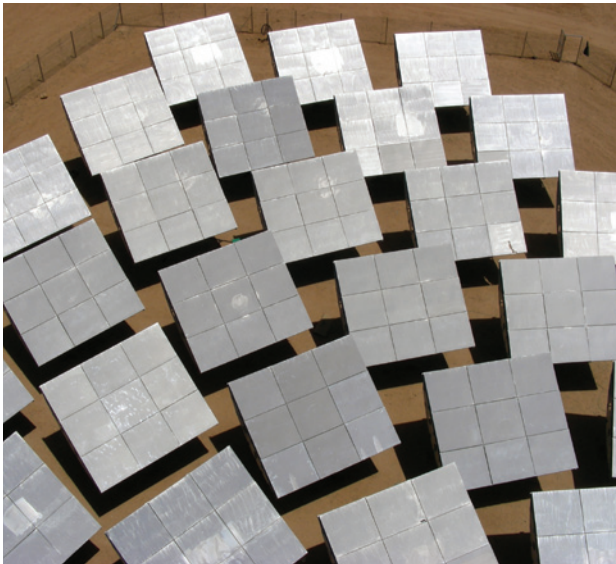
צמיחה ירוקה - תמונת המצב בישראל

מיכל שלאק

האגף לקשרים בין-לאומיים, משרד האוצר
michalszlak@gmail.com

כבר כיום במצב של שימוש יתר. צפוי שעד 2030 יחיו מיליארד בני אדם נוספים באזורים שישורו בהם מחסור חמור במים. בשל העובדה כי ישראל היא מדינה קטנה בעלת משאבים מוגבלים, היא אינה יכולה להשתלב באסטרטגיה זו כמו מדינות אירופה. היא אינה יכולה להקצות שטחים נרחבים לטובת הפקת חשמל מאנרגיית השמש, או לפגוע במשאבי מים, במשאבי טבע כגון מינרלים וקרקע, במגוון הביולוגי ובחוף הים. אולם היא יכולה להשתלב כמובילה בתחומי מחקר ופיתוח של אנרגיה מתחדשת (מעבר לייצור חשמל בתהליכים תרמו-סולאריים ופוטו-וולטאיים), בתחום הבנייה הירוקה, בשינוי דלקים בתעשייה ובתחבורה ובשינויים ירוקים במערכת הרגולטורית והפיננסית. קיימים חסמים העומדים בפני מימוש פוטנציאל הצמיחה הירוקה, כגון השקעת ההון הראשונית הנדרשת ותקופת החזר ההשקעה, כאשר ברור כי ההשקעה הראשונית הנדרשת היא משמעותית ואילו החזר ההשקעה הוא בטווח הארוך. מימוש הפוטנציאל דורש שינויים בהיבטי המדיניות הלאומית, בתקנות התומכות ובהתנהלות המגזר התעשייתי והציבורי.

המידע המוצג מבוסס על עבודת חקר בנושא השתלבות ישראל באסטרטגיות ה-OECD, והוא לקוח ממסמכי ה-OECD בנושא זה, דו"ח מקינזי (נובמבר 2009) בנושא "פוטנציאל הפחתת פליטות גזי חממה בישראל", וכן מפגישות עם גורמים רלוונטיים באקדמיה ובמשרד להגנת הסביבה.

פאנלים פוטו-וולטאיים. מעבד לאנרגיה מתחדשת, קיבוץ סמר | צילום: ויליאם ויסינגר, באדיבות חברת אמורה סולאר בע"מ

ארגון ה-OECD מצביע על מספר דרכים בסיסיות שניתן לתכנן לפיהן את המדיניות בתחום הצמיחה הירוקה, וביניהן: הצמדת "תג מחיר" לזיהום ולניצול יתר של משאבים, מיסוי, תמחור השימוש במשאבי טבע, ומערכת רישיונות לפליטת מזהמים שהם מרכיבי מפתח מרכזיים בתכנון המדיניות. אמצעים נוספים הם יצירת מדיניות התומכת בטכנולוגיה ירוקה ובחדשנות, מתן סובסידיות נקודתיות לפעילויות ירוקות, הגברת המודעות הציבורית על-ידי העברת מידע לציבור בדבר אנרגיה חסכונית, תוויות אקולוגיות למוצרים ידיוותיים לסביבה וכדומה.

קיימת תועלת משמעותית עבור ישראל ביישום מדיניות צמיחה ירוקה. תועלת זו תביא לחיזוק עצמאותה בתחום האנרגיה, תאפשר פיתוח כלכלי, תחזק את מעמדה הבינלאומי ובייחוד ב-OECD, וכן תשפר את סביבת המחיה של המדינה והאזרחים, וכתוצאה מכך – גם את איכות חייהם.

בעשור האחרון התהדק בישראל הקשר בין סביבה לכלכלה. הדבר בא לידי ביטוי בעסקים מקומיים, המזהים נושאים סביבתיים כהזדמנויות עסקיות, בעיקר ליצוא. כמו כן, ממתגת ישראל את עצמה בתחום טכנולוגיות המים, החיסכון באנרגיה וטכנולוגיות לאנרגיה מתחדשת. למרות זאת, מקורה של ההשקעה במחקר ובפיתוח כיום הוא בסובסידיות, ובשל כך התפתחות הצמיחה הירוקה מוגבלת. אין מינע אמיתי של צמיחה ירוקה, ואין נורמה או תרבות ירוקה שנוצרת. הסבסוד מוגבל, ובשל כך התפתחות התחום מוגבלת. גם התהליך של הצמדת תוויות ירוקות למוצרים סביבתיים הוא חיובי, אך אטי, עקב היווצרות "צווארי בקבוק" בירוקרטיים במכון התקנים האמון על הנושא.

שני גורמים מרכזיים מסבירים את הצורך במעבר לצמיחה כלכלית ירוקה: ראשית, המשבר הכלכלי והפיננסי יצר חלון הזדמנויות לשינוי במדיניות הציבורית, במטרה לעודד את התאוששות המשק, ולעבור להשקעות שבבסיסן כלכלה ירוקה. מעבר כזה נושא בחובו הזדמנויות לפיתוח תעשיות חדשות, מקומות תעסוקה, וטכנולוגיות חדשות. שנית, בעולם הולכת וגוברת הדאגה בשל חוסר יכולתה של הסביבה להכיל את דפוסי הצמיחה הכלכלית הקיימים, ולאור הסכנה כי ייגרם נזק בלתי הפיך לסביבה שיפגע בהמשך הצמיחה בעתיד. המודעות ההולכת והגדלה בעולם לאפשרות של משבר אקלים, מדגישה כי לא ניתן לנתק שיקולים כלכליים משיקולים סביבתיים. ללא נקיטת צעדים לביצוע שינויים גלובליים במשקים הלאומיים, הכוללים צמצום פליטת גזי חממה וניצול משאבים יעיל, צפויה התחממות גלובלית, אל מעבר לסף שמעליו צפויות השלכות סביבתיות משמעותיות. עד שנת 2050 צפויה עלייה של כ-70% בדרישה למזון, שבגינה יופעל לחץ נוסף על מקורות המזון הטבעיים הקיימים, הנמצאים